

Lausunto

03.07.2025

Asia: VN/12977/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 85 §:n ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VERONMAKSAJAIN KESKUSLIITTO RY

LAUSUNTO

Kalevankatu 4

00100 HELSINKI

3.7.2025

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI
ARVONLISÄVEROLAIN 85 §:N JA AHVENANMAAN MAAKUNTAA KOSKEVISTA POIKKEUKSISTA
ARVONLISÄVERO- JA VALMISTEVEROLAINSÄÄDÄNTÖÖN ANNETUN LAIN 18 B §:N MUUTTAMISESTA

Esitysluonnoksessa ehdotetaan alennettavaksi 14 prosentin arvonlisäverokantaa 0,5 prosenttiyksiköllä 13,5 prosenttiin. Alennus koskisi elintarvikkeita, ravintola- ja ateriapalveluja, rehuaineita, henkilöliikennettä, majoitustoimintaa, vierassatamatoimintaa ja lääkkeitä. Muutos koskisi myös kulttuuri- ja urheilutoimintaa, kuten kirjoja, urheilu- ja liikuntapalveluja, pääsyä kulttuuritapahtumiin ja -tiloihin sekä urheilutapahtumiin, urheilutilojen käyttöä, esiintyvän taiteilijan, urheilijan tai muun julkisen esiintyjän esityksiä, maahantuotuja taide-esineitä ja tekijän tai satunnaisen myyjän myymiä taide-esineitä sekä tekijänoikeudenhaltijoita edustavan järjestön saamia tekijänoikeuteen liittyviä korvauksia.

Esitysluonnoksessa arvioidaan, että muutoksella olisi vuositasolla 140 miljoonan euron alentava vaikutus arvonnäverotuottoihin, kun otetaan huomioon alennuksesta aiheutuva kotitalouksien ostovoiman kasvu ja valtion alentuneet arvonnäveromenot.

Ehdotuksen ja arvonnäveron tulonjakovaikutukset

Esitysluonnoksen kappaleessa 4.2.6 on analysoitu ehdotetun muutoksen tulonjakovaikutuksia. Kun tarkastellaan ehdotetun arvonnäveron kevennyksen suoraan verovaikutusta tulokymmenyksittäin, toimenpiteen vaikutus suhteessa tulokymmenyksien käytettävissä oleviin tuloihin on suurin alimmassa tulokymmenyksessä ja pienin korkeimmassa tulokymmenyksessä. Alennuksen euromääräinen hyöty kuitenkin suurenee, mitä korkeammasta tulokymmenyksestä on kyse.

Tulonjakovaikutus tasoittuu, kun huomioidaan, että arvonnäveron alennus hintoihin mennessään hillitsee viiveellä tapahtuvaa sosiaali-etuuskasvua. Tämä johtuu siitä, että etuudet ovat tyypillisesti sidottu kuluttajahintojen kehitykseen perustuviin indekseihin, joihin arvonnäveron alennus ja siitä seuraava kuluttajahintojen alentuminen/nousun hidastuminen vaikuttaa. Tällaiset sosiaali-etuudet ovat tyypillisiä pienituloisimmissa tulokymmenyksissä. Kun tämä vaikutus otetaan huomioon, veromuutoksen tulonjakovaikutus suhteessa käytettävissä olevaan tuloon on hyvin tasainen kaikille tulokymmenyksille. Esitysluonnoksessa tämä havainnollistuu kappaleen 4.2.6 jälkimmäisessä graafissa, josta voi silmä-ääräisesti arvioida, että alimman tulokymmenyksen asema paranee etuusmuutokset huomioituna noin 0,09 prosenttia suhteessa käytettävissä olevaan tuloon, siinä missä ylimmän tulokymmenyksen tilanne paranee noin 0,05 prosenttia. On tosin huomioitava, että laskelmiin käytetyn aineiston ja veronalennuksen oletetun täysimääräisen läpimenon osalta arvioissa on epävarmuutta.

Tulonjakotarkastelussa on myös syytä huomioida, että eri elämäntilanteiden vuoksi samat kotitaloudet eivät useimmiten pysy samassa tulokymmenyksessä yli ajan, sillä tulot vaihtelevat sosioekonomisen aseman muuttuessa. Esimerkiksi opiskelijat tyypillisesti kuuluvat tulonjakotilastoissa alimpiin tulokymmenyksiin, eikä ole harvinaista, että opiskelijat kuluttavat lainarahan avulla enemmän kuin tarkasteluhetkellä tienaaavat. Työllistyttyään kyseinen ryhmä siirtyy korkeampiin tulokymmenyksiin. Tulonjakotarkastelu ei ota huomioon kotitalouksien tuloja koko elinkaaren aikana eikä varallisuutta, joka asettaa kotitalouksia tulokymmenyksen sisällä hyvin erilaiseen asemaan (vrt. esim. vuokralla asuvat vs. velattomat omistusasujat).

Esitysluonnoksessa todetaan, että alennettuja arvonnäverokantoja ei yleisesti pidetä tehokkaana keinona saavuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita. Myös OECD (2024, s. 38–39) [1] toteaa samansuuntaisesti ja lisää, että tehokkaimpia toimenpiteitä yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi olisi kohdistaa muutokset tuloverotukseen tai sosiaali-urvaetusjärjestelmään. Alennettujen arvonnäverokantojen katsotaan myös mutkistavan arvonnävero-ärjestelmää ja aiheuttavan yrityksille sääntelytaakkaa.

Vaikutukset kuluttajahintoihin ja yrityksiin

Mikäli 14 prosentin arvonlisäverokannan alennus 0,5 prosenttiyksiköllä menisi täysimääräisesti hintoihin, mainitun verokannan alaisen tuotteen hinta alentuisi 0,4 prosenttia. Täysimääräisen läpimenon arvioidaan alentavan kuluttajahintaindeksiä 0,11 prosenttiyksiköllä. Alennuksen täysimääräinen läpimeno esimerkiksi 9,99 euron (sis. alv 14 %) hintaisen tuotteen kohdalla tarkoittaisi 0,04 euron alennusta tuotteen hintaan.

Tutkimuksen mukaan on kuitenkin perusteltua odottaa, että arvonlisäverokantojen alennukset menevät hintoihin heikommin kuin korotukset. Eräillä toimialoilla on todettu, että verokannan korotuksen vaikutus on voinut olla jopa kaksi kertaa alennusta tehokkaampi. On toisaalta odotettavaa, että alennus viettäisiin kuluttajahintoihin ainakin osittain. Esitysluonnoksessa arvioidaan, että esimerkiksi reseptilääkkeiden hinnat ovat hintasääntelyn alaisia, minkä vuoksi alennus siirtyisi niiden hintaan täysimääräisesti. Esitysluonnoksessa todetaan myös, että tutkimuksen mukaan 17 prosentin arvonlisäverokannan alennus 12 prosenttiin siirtyi elintarvikkeiden hintoihin täysin vuonna 2009. Kyseisen alennuksen (-5 %-yks.) tapauksessa on huomioitava, että alennus oli suuruusluokaltaan hyvin paljon suurempi kuin esitysluonnoksessa ehdotettu alennus (-0,5 %-yks.). Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotettu arvonlisäverokannan alennus on veropohjaltaan huomattavasti laajempi kuin vuoden 2009 alennus.

Verokannan alentaminen aiheuttaa yrityksille hallinnollisia kertaluontoisia kustannuksia, sillä ne joutuvat päivittämään tieto-, kirjanpito- ja hintajärjestelmiään. Vaalikauden aikana on tapahtunut useita arvonlisäverokantojen muutoksia, kun yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin 1.9.2024 ja useita tuoteryhmiä siirrettiin 14 prosentin alennetun arvonlisäverokannan piiriin 1.1.2025. Lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitus alensi tilapäisesti sähköenergian ja henkilökuljetusten arvonlisäverokantaa 10 prosenttiin. Kyseiset tilapäiset alennukset päättyivät 1.5.2023.

Henkilökuljetusten arvonlisäverokanta on näin ollen muuttunut 1.1.2023, 1.5.2023, 1.1.2025 ja muuttuisi ehdotetusti jälleen 1.1.2026. Lasten vaippojen, inkontinenssisuojien ja kuukautissuojien arvonlisäverokanta on muuttunut 1.9.2024, 1.1.2025 ja muuttuisi ehdotetusti myös 1.1.2026.

Poukkoilu arvonlisäverokannoissa on kehnoa veropolitiikkaa. On myös syytä epäillä, että arvonlisäverokannan alennus ei välttämättä siirry kuluttajahintoihin kokonaisuudessaan, minkä vuoksi sen teho tulonjaollisena toimenpiteenä on kyseenalainen. Kuluttajien näkökulmasta on olemassa varteenotettava riski, että toimenpiteen vaikutus on pikemminkin symbolinen sen sijaan, että se todella kasvattaisi ostovoimaa.

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että ehdotettu veronkevennys olisi tullut kohdistaa ansiotulojen verotukseen.

Teemu Lehtinen	Janne Kalluinen
toimitusjohtaja	ekonomisti

[1] OECD (2024), Consumption Tax Trends 2024: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/dcd4dd36-en>.

Kalluinen Janne
Veronmaksajain Keskusliitto ry